

חיבור לחבלי משיח

"להתפלל על משיח בן יוסף שלא ימות"

הרב קובי בורנשטיין

בתחילת המאבק על גוש קטיף פנה אחד מפעילי המאבק לרב אלישע ושאל אותו – האם זהו המאבק של דגל ירושלים? "אכן כן" – ענה הרב אלישע – אבל תזכור להתפלל על משיח בן יוסף שלא ימות"

מה פשר הדיאלוג הזה? הרב קוק בהספדו על הרצל השתמש בביטוי 'משיח בן יוסף'. מתוך כך התפתחה התפיסה המבוססת על מדרשי חז"ל על היחסים בין שני המשיחים. משיח בן דוד ומשיח בן יוסף.

באופן פשוט כמו יוסף 'המשביר' לארץ מצרים גם משיח בן יוסף הוא האחראי לבנין החול ואלו יהודה ודוד המלך ומתוך כך גם משיח בן דוד מבטאים את האחריות על בנין הקודש. המדרש בבראשית רבה מתאר את המפגש בין יהודה ליוסף באופן מאוד עוצמתי:

"אמר רבי יוחנן בשעה שתפס יוסף הצדיק את בנימין ואמר להם לאחיו האיש אשר נמצא הגביע בידו הוא יהיה לי עבד אמר לו יהודה בנימין את תפוס ושלוש בבית אבא מיד כעס יהודה ושאג בקול גדול והלך קולו ד' מאות פרסה עד ששמע חושים בן דן וקפץ מארץ כנען ובא אצל יהודה ושאגו שניהם ובקשה ארץ מצרים ליהפך עליהם... אמר רבי יהושע בן לוי אף אחיו כיון שראו יהודה שכעס אף הם נתמלאו חמה ובעטו בארץ ועשו אותה תלמים תלמים... כיון שראה יוסף סימנין של יהודה מיד נזדעזע ונבהל אמר אוי לי שמא יהרגני ומה הן סימנין שהיו בו ביהודה של בית שילו אמרו שני שילטונין זולגות דם ויש אומרים כמין שליטי הגבורים וחמשה לבושים היה לובש נימה אחת היתה לו בלבו כיון שהיה כועס קורע את כולם"

מה מבקש המדרש ללמדנו בתיאור זה? המחלוקת בין יהודה ויוסף היא בירור נוקב על הזהות היהודית והלאומית של עם ישראל. אי אפשר לנפנף בסיסמאות חלולות של אחדות ואהבה ולטשטש את המחלוקת האמיתית בין שני המחנות. מתנהלת כאן מלחמת תרבות. מהי הדרך לנצח במלחמה זו? הגמרא במסכת סוכה מזכירה את האפשרות שמשיח בן יוסף ימות: 'וספדה הארץ משפחות משפחות...' - ...הא הספידא מאי עבידתיה? פליגי בה רבי דוסא ורבנן. חד אמר: על משיח בן יוסף שנהרג" [סוכה נב ע"א].

אם כך? מה עושים אנשי 'מחנה יהודה' האם טוב להם שמחנה יוסף מתפרק והם נשארים לבדם? אולי הקודש כבר איננו זקוק לאנשי החול והוא יכול להוביל לבדו את תהליך הגאולה?

כותב רבי הלל משקלוב בספר קול התור: "השיטה היסודית של רבנו היה 'עוד יוסף חי'. היינו, שמישיח בן יוסף חי ויחיה, ותבטל הגזירה להיהרג על ידי ארמילוס הרשע." – [קול התור פ"א, ח"ו].

במסורת תלמידי הגר"א מדובר רבות על החשיבות הרבה להתפלל על משיח בן יוסף שלא ימות.

מדוע ולמה אנו מתפללים על כך? אולי עדיף שאנשי מחנה יוסף ירדו מעל במת ההיסטוריה הם סיימו את תפקידם. שנה לאחר פטירתו של הרב אלישע התקיים בכנס קטיף מושב מיוחד עם תלמידיו. אחד מהם הוא דורי רמון משדרות, פעיל חברתי שהוא יחד עם חבריו פועלים שנים רבות בשדרות ואינם שייכים למחנה הדתי. וכך אמר דורי: בנסיונותי להתחבר לתורה או לאנשים שאז חשבתי שהם מחזיקים את התורה, הרגשתי שאני חלק ממחנה שטועה, התחושה הפנימית שלי הייתה שאם התורה הזו לא מחזיקה את האותיות של החברה שאני בא ממנה, כנראה שזו תורה קטנה מידי ואין שם אפשרות להתחבר אליה. עד שפגשנו את הרב אלישע ואת תורתו שאמר לנו: 'אבא שלך הגיע בלי הורים והשתתף בבנין הארץ, הוא עושה רצון ה' והערכים שאתם מאמינים בהם הם ערכים שהם חלק מהתורה, בואו נלמד את זה יחד'. ופתאום נפתח האופק הנפשי להקשיב, אם התורה מצליחה להכיל את הדברים שחשובים לי, אז ראוי להקשיב לה. ומאז צעד אחרי צעד אפשר היה להיחשף יותר ויותר להרחיב את העולם הערכים ולדייק אותו.

מדוע היה חשוב לרב אלישע "להתפלל על משיח בן יוסף שלא ימות"? יש רבים המגדירים את כוחם של אנשי "מחנה יוסף" כבעלי היכולת לבניין החומר. הרב אלישע העדיף לכנות את מחנה יוסף כ-"האנשים הטבעיים". אולי בסיום המדרש טמון הסיוע להבנה זו. כדאי לשים לב להבדל בין שני מדרשים דומים המתארים את המפגש בין יהודה ליוסף, המדרש הראשון מסיים במילים אלו – "רמו (יוסף) למנשה ורפש חד רפש וזעת כל פלטין אמר דין רפש מן בית אבא כיון דחמי מיליה כן שרי משתעי מילין רכיכין אדוני שאל". ואילו המדרש הממשיך אותו מציע סיום אחר - "מה עשה יוסף באותה שעה אותו עמוד של אבן שהיה יושב עליו בעט בו ועשאו גל של צרורות מיד תמה יהודה ואמר זה גבור ממני באותה שעה אחז יהודה חרבו לשולפה מתערה ואינה נשלפת לו אמר יהודה ודאי זה ירא שמים הוא לכך נאמר [קהלת ז'] "החכמה תעוז לחכם". מה השינוי שעובר על יהודה במהלך המפגש עם יוסף? לפי המדרש הראשון הוא מרגיש שיוסף שייך ל"בית אבא". לפי המדרש השני יהודה מגלה (אולי להפתעתו הרבה) שגם ביוסף יש יראת שמיים. מתוך כך החרב איננה נשלפת והמפגש הופך מהתנגשות כוחנית לשיח של "מילין רכיכין". ואתה הלומד האם גם אתה מתפלל על משיח בן יוסף שלא ימות? מהי המשמעות של תפילה זו בשבילך?